

ACTA DALECARLICA

AN. 1503 — 1511.

QUE
CONS. AMPL. FAC. PHIL. UPS.

PRÆSIDE

Doct. ERICO MICH. FANT,

REG. ORD. DE STELLA POLARI MEMBRO
HIST. PROF. REG. ET ORD. SOC. REG. SCIENT. UPS. ET ACAD.
REG. LITT. HUM. HIST. ET ANTIQUIT. HOLM. SOCIO,

PUBLICE PROPONIT

*ERICUS LÖFVENIUS,
VESTMANNO-DALEKARLUS.*

IN AUDIT. GUSTAV. D. XVI MAJ. MDCCCK.

H. A. M. S.

UPSALIE, TYPIS EDMANNIANIS.

CONTRACT - PROSTEN
OCH
KYRKOHERDEN ÖFVER RÄTIVIKS FÖRSAMLING
HÖGÅREVÖRDIGE OCH HÖGLÄRDE
HERR MAG. ERIC LÖFVENIUS
SAMT
PROSTINNAN HÖGÅDLA FRU
ANNA CHRIST. LÖFVENIUS
FÖDD AROSENIUS

HULDASTE FÖRÅLDRAR!

Af vördnad och tacksamhet helgas EDER dessa blad. Åtanke
af EDER godhet skall aldrig utplånas ur mitt hjerta. Försynen
vake öfver EDRA dagar! Varaktigheten af EDER sällhet är min
lifligaste önskan, mitt ljusvaste hopp.

EDER

Lydige Son
ERIC.

ACTA
DALECARLICA

AN. 1503 — 1511.

1503.

Inter hujus anni memorabilia notatu dignum judicamus,
quod CHRISTINA, Coniux Regis JOHANNIS, in Daniam
remittebatur, quod Lubecenses impulsu suo effecerunt.
STENO STURE & Doctor Hemming Gadd illam ad fines Da-
niæ comitati sunt & circa festum nativitatis Christi,
Princeps CHRISTIANUS & nobiles Dani, Halmstadiam obvi-
am venientes, illam Hafniam deduxerunt. Eodem anno
STENO STURÆ diem obiit supremum, quod veneno factum
fuisse putatur. Reveniens scilicet pernoctabat apud Do-
minum Svenonem in Forssa, Satellitibus in pagis collocatis.
Medicus Reginæ Doctor Carotus, tunc specie negotii
cujusdam ad eum reversus, una cum illo epulabatur, &
creditur, illum hac occasione veneno Dominum STENO-
NEM sustulisse, qui Junecopiae mortuus est die vigesimo
quinto Nov. Eodem anno Praefectus arcis Stockholmen-
sis Johannes Jönsson in Dalecarliam misus est, ut judicium
exerceret & illam, quæ ibi orta erat, discordiam sedareret,
quod ex sequentibus Magistratus Holmensis ad Incolas
Dalecarliæ litteris videri potest.

A

Ma-

Magistratens i Stockholm bref till Dalarne 1503.

Vi Borgmästare och Rådmän i Stockholm helse eder alle Kopparbergmän, Silsbergmän, Jernbergmän, Cronone skattskylloge bönder och mene almoge i Dale kärlige med Gud, Käre vänner Tacke vi eder Kärlige för then flora dra dygd och Kärlihether j oss gjordt och bevisl hafve i vort Kärlige förbundt, som våre framfarne Föräldre på båda sijdor them och oss emellan af aller gjort och bebundit hafva, och the med oss troligen fulsölt hafva som tro Infödde män &c. Hvilket vi af våre vägna tessliges fullgöra vele, som oss af are och rätta tilbör som tromen, epter vår yttersta macht och formoge &c. Framdeles kåre besunnerlige bröder och vänner skole vijthe at för några förlidne daga som var lögdagen näst epter purificationis var vor Kåre Herre och Höfviisman Her Sien Siure til tals med oss i vår Rådene i Jan Jönsson var slotsfogites närvau. Ibland mange ord tal och drende han för oss sade Fransatte hans Herradome at han ville förde Jan Jönsson hafva in up i dalen till alles edra ärnligheter, at tinta med edr och lata sine drende ther för eder förkynne, Yttermara framsatte och hans arlighet för förde Jan at han skulle förarbeide ransake, och höra alle drende och Sacher theruppå hss eder till rätta sva fulleliga alleledes i alla matte på hans vägne, som hans herredome ther sjelfver i sine persone vistadder vore &c. Hvilket drende kåre vänner oss töchte ganiska nytocht och radeligit vara at saa skiedde. Tha samma tid i alles var anhöre och närvaru Besalte vor Höfviisman förde Jan Jönsson at han skulle then ovyllie, tved uest och ojamja, som ther uppe & färde är någre edre emillan, at han then skulle förhänder taga med gode dandemens hjelp sa at then matte med mynne eller rät aildgas pa alle sijdor, uppa ihet at vänckap Kärlihet och Endräckt varda kunne them mellan &c. I hvilket vor Höfviisman Jan Jönsson fullemackt gaf, til at göra och

och lata therutinnan aldtles förarbeydet til ihet bælla och
 yuermera sade förde vor Kdra Höfviusman at svat förde
 Jönsjon thermed gör aninge i rättegångs meddel eller kårlig
 forlichan i then sak skall aldeles vara aftalt saak på hans
 herradömet vegna, och skall fullt och fast gjort vara för ho-
 nom och alle hans för en evyg astali sak, jaa at han eller nå-
 gon pa hans vägna ther epter ej macht hafva med Mynne
 eller råt, therpa at tala i nogon mate. Epter förde Jan
 Jönsjon therutinnan görande värder &c. Hvilket vor Höf-
 viusman förde Jan Jönsjon ihet läsvade och tilsade uppen-
 bärlige för oss med hand och mun som och hans öpne bref
 uiljader och inneholder. Therföre besunderlige bröder öch
 vänner mage i härpa sätta fullkomeliga troo och lyt i alla
 matta fast standande blisva skolande som förrört är &c. Yu-
 termera kdro vänner och svorne bröder är vor kårliga böñ
 och förmaning til alles edre årligheter, Thet Gud förbjude at
 oss i thenne tilkommande sommar någon anfatchning eller be-
 kymring inför var Siad hende af Kong Hans eller hans party
 aninge med bestalning eller annan tillökning kome, at i velle
 oss therutinnan biständige vara sa häreptar som härtil. Hvil-
 ket vi oss gärna med eder forvyha vele, och tacke vi eder
 aldeles kårlige för then del i här til giort hafve, at i oss
 ihet tillbjude vele med thenne vår infödde troman och bor-
 gares Ernest Muggel rykefens tollendr, hvor vi oss epter
 råtta mage och uppå trösta skole om behof görs &c. Ock
 hvat vor Slotsfogit Jaan Jönsjon med förne Ernest eder
 årligheter pa vare vägna berättande värder mage i fulleliga
 tro tilsättia i alla matto. Hvar vi kunne vara alles eder
 årligheter til vyllie kårlig oc bestand skole i besinna oss alde-
 les valvilege utinnan. Ey yttermer än edher härmed als-
 mäcklik Gud evynnelige befällandes ock Sancte Erich Kong
 hafsteln af var Siad Stockholm Sancte Sifrid biskop aften anno
 Dn: Millesimo quingentesimo tertio.

1508.

Hoc anno Svecia & Dania pacem inter se conciliare cœperunt, quod valde necessarium erat; Svecia enim nullum habuit commeatum & prædones maritimi Danici navigationem ejus impediebant. Senatores Regni congregati igitur in concilio die decimo seprimo Martii duos collegas suos: Ottонem Episcopum Arosiensem & Ericum Tolle de Ekholmen Hafniam ablegaverunt, ut ibi pacem conciliarent. Hac conciliatione tandem inducæ initæ sunt a primo die Maji, de qua re Rex JOHANNES prædones suos maritimos certiores faceret, ut aperta esset navigatio. Urbs Calmaria in manibus Svecorum, arx vero Borkholm & Ölandia in potestate Regis JOHANNIS forent. Hac de re Magistratus Holmensis Incolas Dalecarliæ certiores fecit his sequentibus litteris.

Magistratens i Stockholm bref till Dalarne 1508.

Ider drlige vyse och velfornumflige gode Kopparbergmän filsbergmän Jernbergmän, bönder och mene bookarla som bygie och boo i Dalene være kåre venner och bröder, Vy Borgmästare och Radmän i Stockholm helse eder drligheter alle kårlige med Gudh, kåre bröder och besynnerlige gode vdunner, skall eder alla wytterligt vara, at nu i nästa vyka fore Pingesdaga synge vy eder kårlige skrifvelse, med vase kåre medbröder och borgare, som vy myndeligha utsent hâde til thet herramötit i Tæle var nu ndst förlidenh, Hvilket bref i Tuna Socken skrifvit var lög-dagen ndst epter Sancte Erik Konung och Martyrs dag, I hvilken skrifvelse rördes om eder Jendebodh i hast hafven af monige dalen til Vadstena heremböte som iher stod om fastelavvens tid nest förliden. Tha the världughe Fådher drlige herrar vor kåre herre och höfwißman och godhe men flere af Rikſens rad och frälsit iher förm-

förfamblade vore, til at öfvervegande om thessa kryg: em
Örloch manisförtin gh skade förders, mordk rof och brandk
matte bestilles och afjätes och komma ena betre matta dn
thet nu hertill varit hafver Ryken emellan &c. Med hvil-
ken edher sendeboden; tha heem singe til eders vor kåre
Herris och höfvismans Her Svante Nilsons och Ryksens
Rath bref och skrifvelse liudande hvat ihe varduge herrar
alle lynselige förnämmit och hört hade af Her Niels Booson
som ther var, och af Dannemark kommen sva at ihe i dan-
marks ryke andeltige och verstlige aldeles vd benegde vara
och dro aik frys och upstag vorike sva vd som vy &c.
Thormed hade thesse gode Herrar vort kåre rikes radt pa-
nys tilskyckat och uisendt fran forne Västena vördrige Fader
z Gud Her Biskop Otto i Westerds och Her Erik Trolle til
Dannemarks radt, at ihe skulle förarbeyte med theris Herre
och Kong, at han vylde thetta skadeliga örlock affätta som
han i thessa nestä förleden ar här inpa rikit fört haver med
mord och brand &c. Frambletes rörde i och samma skrifvel-
se at i alstinges nyligen hört och förstat haden för samma
tiende, Thet Kong Hans sich achiat hafver inför vor stadt
til beställning oss tilgörande med then måsta macht han af
stads komma kan, Om han ej nu fanger then fördechtingan
han begär &c. Hvilket vy vd tra at hans acht och vilja
sva dr, Tha hoppas oss til Gud alsmäckig och alle helge
Sveriges Rikes Patroner at vy hafva moth han bryght och
bachat och then del mothe han til redis ther han och hans
medhollere skall illa behagha om sva när komme. Vy vele
nyuta Gud och mächtig vor kåre Herre och Höfvisman med
eder drlige bröder och venner med samtel. Rikesens Inbyggia-
re at han skal her komma i ena skröpliga motto och dn haf-
vo varre åldan, oss hoppas och fulle tra och lyt tilfättie,
at i oss thet broderskap och besvorne bebindelse holle som
vare framblede kåre föraldra gjort och besvorit hafva på
bade sydor oss mellan, hvilket broderskap och forbindung vt

eroliga vid blifua vele af alla kärlih med lif och macht sva
 härepter som hertil, al then del oss tilbör at göra vor kåre
 Herre och höfvisman eder och alle Riksens inbyggiare til
 bistand som nu vdl allra största mackt paligger, och achäa vij
 med Guds hjelp ther alvarligen uti fortanke vare then del
 fulfölja och fultgöra i alla matte sva at ej brist finnes skal
 utan alla tvekan. Kåre besvorne bröder och venner som i
 röre om nagon thera funnes som icke vilde then del göre
 som retferdigt var vor kåre Herre och höfvisman och
 vort fädernes rike som han af är och rätta tilplichtig är at
 han eller then matte straffas &c. Hvilket kåre bröder vare
 ten sake som Gud förbjude här någon funnes af sedane il-
 herfska han skulde straffas a hekta dahi allom ålegiende utan
 alle gensigen uppenbarligen som förraddarom tilborde, och aik
 ändra kunna vidflyggas &c. Item som i och skrifve om Kong
 Hans, hans son och afföda ath i them famfelt försvurit haf-
 va aldrig her i riket för Kong eller herre vid eller intaga eller
 hafva nagoth af hans samblod i nogra matte, hvilket vij och
 resliges giort hafva och göra, thermed Rikit och vij alle
 vorthe förderfvade i grunden forty han gjorde aldrich ath
 vore epiter komande sadana förvaring at thet någon sid hal-
 las kunde ej heller härester dn hårtil hollit är. Framdeles
 kåre vänner och bröder som i skrifve at när i finge vår
 kåre herres och höfvismans bud eller ock Jon Jönssjons bud,
 Sa vñde i strax utan all skoismal och gensägning vid al eder
 dra och Christeliga tro komma oss til unsättning med alle
 them som XV: ar gamble äro the verjo göra kunne &c. *).
 För hvilket eder tilbuh och skrifvelse vi eder drligheter alle
 tacke af alle hjerta och ville kärliga förskulle med lif och
 macht nats och dagsstund och tid när oss tilsagt varder som oss

af

---

*.) Eu Conscriptio[n]em, his temporibus non insolitam.

af åra och råta bör. Och kåre bröder hafva vi then kårliga tro til vår kåre medbroder Joan Jonifon at vat han os p å edra vägnar undervisjande varder thet sättia vi aldeles tro til, Och yuermora hvat han och eder årligheter pa vare vägnar undervisjer, mage i fullelita tro tilsdia vid vår dra Christeligå tro och fanning utan all tvekan. Eder härmad ålsmäktik Gud evinnerligen besallades med alis thet i vdl vele, hastelica skrifvit i vor stadt Stockholm Sancto Pet. och Pauli Apost. afion Anno Dni Millesimo quingentesimo Octavo.

1511.

Hoc anno administrator Regni SVANTO STURE ad festum nativitatis Christi ægrotans Arosiam profectus est. Varii operum metallicorum possessores sese etiam ibi stiterunt. Sub convvio, cum illis de fodina argentea nuper inventa SVANTO STURE consultabat; repente autem palluit & e loco currens extra foras cecidit. Præsentes quidem ad opem ei ferendam properabant; sed sero, jamdudum enim mortuus erat. Ad Dalecarlos pacandos has sequentes litteras Magistratus Holmiensis illis mittere coactus fuit; maligni enim homines falsam divulgauit famam, Regem JOHANNEM Holmiam cum magno exercitu advenisse.

Magistratens i Stockholm bref till Dalarne 1511.

Vij Borgmästare raadmen och menigheth i Stockholm, Helse eder alle vore kåre besvorne bröder, och goda besynnerlige venner Kopparbergmen, Sijlbergmen, Jernbergmän, Cronones skattskyllige bönder och menige almoge som byggä och boo i Dalane Evinnerliga och Kårliga med vor herre. Kåre bröder och besynnerliga gode venner, Eder skal allom vitter-

ligit vara, at alles vår kåre Herre och höfvisman Her
 Svante Nilsson Sveriges Riges förstandare hafver nu meth
 sifh Erlige Kidre Riksens raad varet här församblade, öfver-
 vägande Riksens, eder och alles voros föddes och oföddes nyt-
 to, gagn och longliga bestandh, Om the drende som nu alle
 störste macht uppå ligger, Och wart sva emellom them besluth,
 At the vele med vor förne kåre herre och höfvisman alvar-
 liga afvergie Riksens och alles vor skada och fördorf, hvor
 först och best behof göras kan. Thet besta alsmäktig Gud
 och alle Riksens helge Patroner gifver them nadena til. Sva
 är och oss undervist at nogre fåfenge mannikior som ej
 gårna höra eller veta vilie sit fäldernesriges besta, gifve nå-
 gon lygnachtig rychte ibland almogen när ider, Sva at alles
 vor hediske fiende Konung Hans skulle hafva varit här i
 Stockholms skär och inför Stockholms stad med grova och
 stora macht, gjort oss och flere fattige men här omkring boo
 dråpelig stor skada huilket ingalund är i sanningen, alsmäktig
 Gud och alle Riksens helge Patroner ses lof være &c. Tha
 skolen i veta kåre venner, at vor kåre herre höfvisman och
 wij Stockholms slot, och Stockholms stad äre sva besvorne och
 öfverens vordne, ok almenlige til rade at komma Konung
 Hans, nogre hans venner eller partie hijt för Stockholm Tha
 skal han har faa ondt och inte godt, Och nest Guds hjelp
 skall han icke komma in oppå Stockholms slot eller i Stock-
 holms stad med mindre än thet vore alles eders och then
 menige man kringom alt Sveriges Jaa och samtycke &c.
 Hvilket tha ingalunda nyttogt vore for ty han lofvar aldrig
 sva godt, at thet blifver någon sin hållit hvarken eder heller
 oss, heller nu än tilförende, Han kan aldrig bättre lofva oss
 än han gjorde the fattiga men i Calmar, hulke han låt gripa
 innerliga pina, brenna, slegla, och halshugga i en Felig dag,
 som han them med hand och mun med bref och insegle läfvat
 och tilsagt hade, The fattiga enkior som han hade latit aaf-
 lifva bönderna för them tvingade til och gaf them danske
 men

i hender, Gud förbiude at han eller hans afföda skulle nägonfin varda här mächtige, Saadant skulle i ock vij oss förmode af honom. Kære bröder och gode venner varen vid en god tröst venlige förbund och kärliche bröderskap, som långliga varit hafver emellan iders och vore fördldre Gud alles theres sjel naade, Thet vele vi fast och fult göre i alle motte vid alles vor dre och sanning förhoppandes, at i sva ock göre vele uppa eder sjide som Fader och fördldre för ider gjort hafva. Ock i ock altid härtil gjort hafven, som Erlige tro dannemen ther vij altsinte utinnan iverke at i ju giärna göre vele, Eder alla hermet alsmächtik Gud och Sancte Eric Kong besfallandes med lif och sjel vinnerliga. Skrifvit i Stockholm dagen ndst efter vorfruge dag visit. anno Dni MDCI Ejusdem civitatis sub secreto.

THESES

I.

Populatio Dalecarliae minus ex fertilitate Soli, quam
a dura incolarum vivendi ratione pendet.

II.

Quod Norrlandi & Dalecarli in revolutionibus pa-
triæ medio ævo tantas partes tenuerint, exinde deri-
vamus, quod regiones, quas incolunt, a Magnatum se-
dibus fuerint immunes.

III.

Et profecto Dalicus Albis imperium Svio-Gothicum
hac ratione in duas scindit partes.

IV.

Quemadmodum Islandi, ob suam ab aliis gentibus
distantiam, sermonem, quem secum e Norvegia dux-
runt, adhuc servant; ita proxime ad veteris linguae Go-
thicæ genium accedunt, quibus Dalecarli atque Norrlan-
di loquuntur, dialecti.

V.

Sunt vero illæ a communi dicendi ratione adeo di-
versæ, ut a reliquis patriæ nostræ incolis vix intelligantur.